

СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОВАЛЬСЬКИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Г.П.Краєвська

(викладач, Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова)

В статье исследовано ЛСГ «инструменты» ТГЛ «кузнечество» говоров Центрального Подолья. Эта ЛСГ представлена большим количеством лексем, что обосновано распространением ремесла. Описано состав и семантическую организацию лексики на обозначение названий инструментов кузнечества.

The lexical semantic group of blacksmith's instruments is investigated in the article on the basis of the Central Podillia dialects. This lexical semantic group is represented by a great amount of lexemes due to a significant spread of the craft.

Докладне вивчення складу, семантичної організації, структури та географії діалектної лексики – одне з актуальних завдань української лексикології. Аналіз народної виробничої термінології як складової діалектної лексики, що репрезентує частину історії та культури українського народу, стає особливо важливим на сучасному етапі розвитку суспільства, коли відбувається зростання інтересу до традицій нашого народу.

Лексика народних ремесел говірок Центрального Поділля, колись багата, добре відома населенню регіону, на сучасному етапі виходить з ужитку. Значно зменшилась кількість центрів побутування народних промислів порівняно з їх кількістю на початку ХХ століття (Александрович, 1917).

Об'єктом нашого дослідження стала термінологія ковальства. На загальноукраїнському мовному матеріалі лексику ковальства вивчали Т.Терновська (Терновська 1985), В.Мазяр (Мазяр, 69). Лексика ковальства подільського говору ще не була об'єктом лінгвістичного аналізу. За твердженнями етнографів, ковальське ремесло є одним із найдавніших серед усіх металевих народних виробництв, найбільш поширеним і водночас найменш прогресуючим щодо техніки виробництва, тому й термінологія ковальства багата на архаїчні елементи.

Ковальство реалемно пов'язане з багатьма видами народного виробництва, зокрема з добуванням та обробкою каміння, деревообробкою.

ТГЛ «ковальство» складається з ЛСГ «суб'єкт дії», «об'єкт дії», «локус», «інструменти», «процеси», «вироби, деталі, конструкції». У статті розглянуто структурно-семантичну організацію ЛСГ «інструменти». ЛСГ складається з СП «стаціонарні механізми та їх деталі», «інструмент для утримування матеріалу», «допоміжний інструмент», «поліфункціональний ковальський інструмент».

СП «стаціонарні механізми та їх деталі». У рамках СП широко представлена сема 'сталева підставка певної форми, на якій кують металеві вироби'. Репрезентанти поняття походять від назви основної дії коваля *кувати* - *ковáдло* (1, 4, 6, 12, 15, 19, 32, 36, 37, 42, 48), *кувáдла* (26), *кувáдло* (2, 14, 18, 25, 28, 38-40, 43, 45, 46, 49, 55, 65, 66), *наковáл'н'а* (3, 5, 8, 9, 17, 21, 24, 27, 30, 33, 35, 41, 44, 50-52, 54, 56-58, 61, 63, 64), *на́ковал'н'а* (20, 60), *накувáл'н'а* (34). Засвідчено синонімічне побутування термінів *ковáл'н'а* / *наковáл'н'а* (53), *ковáдло* / *наковáл'н'а* (22), *ковáдло* / *наковáл'н'а* (7, 23, 29), *ковáлда* / *наковáл'н'а* (16), *кувáдла* / *наковáл'н'а* (16, 31), *кувáдло* / *наковáл'н'а* (11, 22), *кувáдло* / *на́ковал'н'а* (47, 62), *ба́бка* / *наковáл'н'а* (59). Термін *ба́бка* є полісемічним, у межах народновиробничої термінології побутує із семантикою 'брусок, на якому клепають косу' (1-66), 'деталь токарного верстату' (46), 'ковальський міх' (21), 'невеликий загострений металевий штир, що вставляється в кувадло' (2, 18), 'тупий бік столярського молотка' (5), 'дерев'яний молоток' (7, 32), 'дерев'яна конструкція, що прикріплюється до коси та має форму грабель' (37).

У більшості говірок відзначена номінація частин 'сталеві підставки певної форми, де кують металеві вироби'.

Лексично виражена семантична опозиція, зумовлена реалемно: 'конусна частина сталеві підставки певної форми, на котрій кують металеві вироби' : 'тупа частина сталеві підставки певної форми, на якій кують металеві вироби': відповідно *в'істра́к* : *плóске* (58), *го́стра сторона́* : *тупа́ сторона́* (57), *го́стрий б'ік* : *квадра́т* (2), *го́стрий шпа́рик* : *тупі́й шпа́рик* (33), *го́стрий у́гол* / *р'іжо́к* : *тупі́й б'ік* (21), *заго́стрена сторона́* : *тупі́й б'ік* (30), *заго́стрена части́на* : *квадра́тне* (64), *заго́стрений б'ік* : *квадра́т* (45), *н'іс* : *плóска сторона́* (53), *носова́ час'т'* : *тупа́ час'т'* (54), *носо́к* : *н'а́тка* (50), *р'іг* : *тупі́й б'ік* (36, 65), *р'іжо́к* : *тупі́й б'ік* (66), *фа́на* : *тупі́й б'ік* (29). У ряді говірок лексично реалізована лише перша сема *во́рок* / *шпа́ло* : \emptyset (2), *вуго́лок* : \emptyset (39), *го́стрий б'ік* : \emptyset (35), *ко́нус* : \emptyset (27, 51), *кру́гл'ак* : \emptyset (20), *н'ісо́к* : \emptyset (1, 28), *н'ісо́к* / *р'іжо́к* / *фа́но* : \emptyset (25), *носо́к* : \emptyset (6, 43, 47, 56), *р'іг* : \emptyset (3, 17, 41, 59, 60), *р'іг* / *ко́нус* : \emptyset (19), *р'іжо́к* : \emptyset (5, 31,

63), *рожок* : Ø (12), *фарко* : Ø (13), *фано* : Ø (11), *хв'іст / хвостик* : Ø (4), *чекá* : Ø (37), *ипах* : Ø (16), *итил* : Ø (40).

Частково реалізована опозиція: 'верхня лицьова частина сталевієї підставки певної форми, на якій кують металеві вироби': 'нижня частина сталевієї підставки певної форми, на котрій кують металеві вироби': відповідно *бойовá час'ц' : п'ідби́ва* (3), *брон'á : низ* (43), *зéркало : п'ідби́ва* (39), *лицé : с'п'ідн'áк* (60), *л'и́цовá площинá : чу́гун* (55), *наковáл'н'á : п'ідби́ва* (29), *наковáл'н'á : сп'ід* (33, 56), *плитá : низ / упóр* (41), *плитá : оснóва* (11), *плас'т'íна : п'ідби́ва* (24), *плóскос'т' : п'ідби́ва* (4, 23), *стал'у́ка : п'ідби́ва* (32, 58), *чолó : п'иáтка* (44), *ичекá : п'ідстáвка* (37). У ряді говірок лексично реалізована лише одна з сем *наковáл'н'á* : Ø (12, 16, 20, 33, 50, 59, 64), *настáлена частíна* : Ø (19), *кува́дло* : Ø (14), *зéркало* : Ø (36), *зéркало / лицé* : Ø (17), *пласкáте* : Ø (34), *плóскос'ц' : Ø* (54). Лексичний матеріал свідчить, що в деяких говірках для номінації кувадла відзначена однойменність інструмента в цілому та його лицьової частини.

Регулярно вживані назви 'дерев'яної підставки, на якій стоїть кувадло'. Маніфестанти поняття групуються за мотивами їх творення: а) від назви частин деревини *кóбок* (54), *кóвбик* (20), *кóвбушка* (34, 50), *колóда* (1, 4, 9, 15, 40), *колóдка* (11, 63), *колóтка* (17, 43), *пен'ók* (2, 3, 5-7, 12-14, 21, 22, 24, 27-29, 31-33, 35-39, 44-46, 57, 59, 61), *пен'* (10, 23, 47-49, 51-53, 62), *чурбáн* (58), *чурка* (19, 41); б) від назви сталевієї підставки певної форми, на якій кують металеві вироби *наковáл'н'á* (8), *п'ідкува́длиц'ко* (26); в) від назви дерев'яного реманенту *довб'и́н'á* (18), *дóвбн'á* (55, 66), *дрив'ит'н'á* (30). Спорадично фіксуємо номени *ипáрен'* (25) та *иток* (56, 60), що походить з нім. *stock* «палиця» (СІС 2000, 989).

Лексично недиференційовані терміни на позначення 'ковальської печі' *гóрин* (65), *гóрно* (23), *горно́* (1-22, 24-64, 66). Репрезентанти поняття в основі з праслов'янським *gъrъn* (Трубачев 1966, 113) побутують також у терміносистемі гончарства (Рыбаков 1948, 124), (Трубачев 1966, 114).

На позначення 'горнового гнізда' використовуються терміни *гн'іздо́* (12, 29, 37, 38, 46), *д'и́за* (55), *д'и́са* (7, 19, 25, 62, 66), *йáмка* (49), *л'у́нка* (26), *со́плю* (21, 30, 58, 59, 65), *соплó* (20, 50), *то́пка* (17) та *фурма* (54), що походить з нім. *form* (Мельничук 1974, 724). Найуживаніший термін *со́плю* та його акцентологічний варіант, очевидно, пов'язані з псл. *sopiti* «сопіти, дихати» (ЕСУМ 2006, Т.5, 355). У решті говірок відзначено однойменність номінації 'горнового гнізда' та реалії в цілому.

Поширеними є назви 'ковальського міха'. Значну частину репрезентантів становлять терміни з праслов. *měxъ* в основі: *м'ех* (43, 50, 59), *м'ихов'ина* (3), *м'их* (2, 4-7, 9-15, 17-20, 22-24, 27-37, 39-42, 44-48, 52-58, 60-66), *м'ишóк* (1, 8, 16, 25, 26, 38). Засвідчено термін, мотивований назвою функції, яку виконує реалія *п'ідувáйло* (49). Поодинокі представлені номени *гана* (51), *кузн'эчна ба́ба* (21).

Зрідка вживаються назви частин міха. Лексично реалізована семантична опозиція: 'важіль верхньої дошки міха, його ручка' : 'важіль нижньої дошки міха'. Так, сема 'важіль верхньої дошки міха, його ручка' репрезентована термінами *держáк* (4, 47), *д'и́шел'* (62), *дручо́к* (29, 42, 43, 52), *кором'исло* (48, 54, 66), *корóмисло* (2, 46, 60), *ричáг* (3, 18, 19, 24, 31, 37, 39), *ру́чка* (6, 14, 16, 20-22, 25, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 40, 41, 44, 50, 51, 53, 55, 58, 59, 63-65), *пáлка* (7, 33, 45, 61), *ти́чка* (35). Сема 'важіль нижньої дошки міха' представлена номенами *вагá* (11), *важóк* (21), *в'ес* (7, 32, 48, 55, 56, 61, 65, 66), *груз* (24, 38, 60), *грузи́ло* (44, 53), *гру́зик* (64), *прот'ивов'ес* (3), *т'áга* (12). 'Дерев'яна труба, через яку заходить та виходить повітря', маніфестується термінами, мотивованими назвами частин тіла людини *горлови́на* (27, 65), *горлови́на / шийá* (25). Поодинокі фіксуємо лексему *кап'ел'у́х* (53). На позначення 'ланцюга, що з'єднує важіль верхньої дошки міха, його ручку та важіль нижньої дошки міха' побутують назви *лáнцуг* (2, 46, 48), *лáнцух* (49), *лани́* (51), *цепóк* (21, 26, 32, 40, 50, 55, 62), *цеп* (3, 8, 9, 16, 19, 35, 39, 44, 53, 54, 60, 63, 65), *цепóчок* (17).

СП «інструмент для утримування матеріалу» представлено в говірках термінами на позначення 'пристрою, що затискає метал під час його обробки': *ж:имк'и* (65), *заж'им* (50), *лешчáта* (3, 30), *тиск'и* (6, 11, 16, 18-20, 24, 36, 37, 39, 43, 45, 47, 49, 56, 61, 62, 64, 66), *т'иса* (31, 41, 56, 59), *т'иси* (8), *т'иск'и* (2, 4, 5, 7, 9, 12-15, 17, 22, 23, 25-29, 32, 34-36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 51-55, 57, 58, 60, 63), *шустáк* (21).

Регулярно репрезентована семема 'інструмент для захоплення розпеченого металу' *к'л'и́ш'ч'и* (3, 22), *кл'и́ш'ч'и* (17), *к'л'эш'ч'и* (2, 23, 60), *кл'эш'ч'и* (1, 4-12, 14-16, 18-21, 24-30, 32-57, 59, 61-66), *клéш'ч'и* (13). Відзначено складні терміни *горнов'и́ кл'эш'ч'и* (31), *кузн'эчн'и гонцэ́н'ки* (58).

За функціональним призначенням та формою виділяються: 'короткі кліщі, що використовуються при виготовленні підків', 'кліщі для підковування коней', 'криві кліщі, що використовуються для виковування деталей складної форми', 'кліщі для утримування поковок круглого перерізу', 'обушні кліщі для зварювання обуха сокири'.

Номени видів реалії фрагментарно побутують у досліджуваному регіоні, значна частина репрезентантів представлена аналітичними назвами. Так, 'короткі кліщі, що використовуються при виготовленні підків' представлені термінами *ич'ипц'и́* (19, 27, 37), *плóск'и́ кл'эш'ч'и* (24, 47). Сема 'кліщі, що використовуються для підковування коней' репрезентована термінами *кл'эш'ч'и кон'á кува́ти* (40), *кл'эш'ч'и кува́ти кон'á* (33), *кóвочн'и́ кл'эш'ч'и* (21), *шарн'ірн'и́ кл'эш'ч'и* (56). Назви 'кривих кліщів для виковування деталей складної форми' маніфестовані лексемами *крив'и́ кл'эш'ч'и* (2, 6, 35), *ф'игурн'и́ кл'и́ш'ч'и* (3). 'Кліщі для утримування

поковок круглого перерізу' представлені термінами *кл'єшч'і дл'а кругл'акá* (20), *кл'єшч'і жолобкóм* (47, 64), *кл'єшч'і зі шчокáми* (37), *кругл'акі́* (29), *крúгл'і кл'єшч'і* (7, 18, 24, 46, 57, 61, 63), *крúгл'і кл'єшч'і* (13, 31), *круглогубц'і* (30, 32), *носóгубц'і* (34), *п'івкрúгл'і кл'єшч'і* (55), *цї́ркул'н'і кл'єшч'і* (27), *цї́ркул'н'і кл'їшч'і* (17). На позначення 'обушних кліщів, що використовуються для зварювання обуха сокири' побутує лексема *захвáт* (8). В минулому на позначення реалії засвідчено номени *клїщї / колищатка* (Іваницький 1918, Т.2, 246) та *братки* (Іваницький 1918, Т.2, 246), що на сучасному етапі розвитку мови невідомі.

Недиференційовано щодо виду реалії репрезентовані назви частин кліщів. Назви 'ручок кліщів' представлені термінами *рúчки* (1-12, 14-66), *стр'єлки* (13). Фрагментарно маніфестовані номени парної 'робочої частини кліщів' мотивові назвами парних частин тіла *гúтки* (19, 21, 59, 64, 65), *брóвка* (29).

СП «допоміжний інструмент». Регулярно представлені назви 'короткого стрижня з голівкою, яким склепують металеві вироби' *закл'єпка* (22, 27), *закл'óпка* (1-21, 23-26, 28-45, 47-50, 52-62, 64-66) та нім. запозичення з *piet* (ЕСУМ 2004, Т.4, 104) — *н'úта* (46, 51). Засвідчено дублетність термінів *закл'óпка / н'úтик / н'ут* (63).

СП «поліфункціональний ковальський інструмент». Семема 'сталевий стрижень, що використовується для обробки металу' залежно від форми загостреної частини диференціюється на 'сталевий стрижень із круглим загостреним кінцем' та 'сталевий стрижень з плоским загостреним кінцем'. Вираження ДО не є обмеженим і супроводжується подальшим поділом назв кожної з реалій за функціональним призначенням.

Репрезентанти поняття 'сталевий стрижень із круглим загостреним кінцем' розрізняються за функціональним призначенням: 'сталевий стрижень, яким утворюють невеликі дірки в металі', 'сталевий стрижень, котрий використовують для утворення отворів у підковах', 'сталевий стрижень для утворення певних позначок на металі'.

Регулярно використовуються маніфестанти семи 'сталевий стрижень, яким утворюють невеликі дірки в металі', мотивовані дієсловом *бити: пробивáч* (27), *пробóйец* (15, 40, 64), *пробóй* (1, 3-14, 16-20, 22-26, 28-38, 41-63, 65, 66), *прóйбóйчик* (2, 21, 39). У минулому поняття було представлене назвами *пробóй / пробóйець* (Іваницький 1918, Т.2, 96), що є найпоширенішими і сьогодні.

На позначення 'сталевого стрижня, який використовують для утворення отворів у підковах', побутують лексеми *бородóк* (53), *прошї́вка* (4), *штїл'ка* (17, 30, 62), *штїц'а* (23), та аналітичні назви, де слова-конкретизатори вказують на форму денотата *квадрáтний пробóй* (20), *чотиригáн:ий пробóй* (58). У решті говірок репрезентанти першої та другої сем не диференціюються. Поодинокі представлені поняття 'сталевий стрижень, яким утворюють певні позначки на металі' — *кérнир* (11), що походить з нім. *körner* (ЕСУМ 1985, Т.2, 425).

Регулярно представлені назви 'металевого стрижня з плоским загостреним кінцем' *зубїло* (1-66). В одній говірці лексично реалізована опозиція за наявністю ручки, де зазначеному терміну протиставляється номен *шрúбник* (16) 'металевий стрижень на ручці з плоским загостреним кінцем'.

За ступенем гостроти робочої частини зубила та його призначенням загальній назві інструмента протиставляються терміни на позначення 'інструмента для виготовлення вухнальної дорожки в підкові'. Частина репрезентантів мотивована назвою результату праці *дорóжн'ік* (3, 17, 31, 33), *дорóшка* (21). Зафіксовано аналітичну назву, перший компонент якої вказує на форму робочої частини *тунé зубїло* (61, 62).

Маніфестантам семими 'пристрій для нарізання різьби' характерна ДО – вид різьби: 'пристрій для нарізання внутрішньої різьби' : 'пристрій для нарізання зовнішньої різьби'. Кореляти сем розподілені нерівномірно. Сема 'пристрій для нарізання внутрішньої різьби' представлена лексично нездиференційованими термінами *мётчик* (45, 64), *мётчик* (1-7, 9-13, 15-18, 20-23, 25-44, 46-53, 55-63, 66), *мёт:ик* (19), *мёт'ік* (8, 54), *меч'ік* (14), *меч* (24, 65). Маніфестантам семи 'пристрій для нарізання зовнішньої різьби' притаманна реалізація ДО – конструктивні особливості. Поняття 'елементарний пристрій для нарізання зовнішньої різьби' представлено номенами *клúтц'і* мн. (3), *косій клуп* (19), *л'єрка* (1, 4-18, 20-48, 50-66), *л'орка* (49). Засвідчено дублетність термінів *л'єрка / р'ізец* (2). Поняття 'конструктивно удосконалений пристрій для нарізання зовнішньої різьби' представлено терміном *плáшка* (8, 9, 12, 13, 17, 18, 20-22, 42, 44-47, 63, 64) та номенами *снайдéза* (40), *снайдїза* (7, 31, 35), *снайтїза* (38, 56), що є видозміненими запозиченнями з польської *snajdeza* «гвинтова дошка, гвинторіз», який походить від нім. *schneideisen* (ЕСУМ 2006, Т.5, 333), хоча у деяких говірках зустрічаються терміни *л'єрка, плáшка* (3).

Регулярно репрезентовані в говірках назви 'ковальського молотка'. Маніфестанти семими об'єднуються ДО – розмір, форма, призначення: 'невеликий ковальський молоток' : 'великий ковальський молоток'; 'молоток з одним бойком' : 'молоток з двома бойками' : 'молоток з плоскою робочою поверхнею та заокругленим краєм'; 'молоток для кування виробів' : 'молоток, що використовується для підковування коней'.

Семантична опозиція за розміром денотата свідчить про нерівномірний розподіл маніфестантів. Невеликий ковальський молоток є ідентичним з молотком, який використовується в столярстві, що

відображено у його номінації — *молотóчок* (1-66). Сему ‘великий ковальський молоток’ представлено термінами *гéмер* (7, 19, 26), *ковáлдо* (36), *кува́дла* (53), *кува́лда* (29, 34, 37, 39, 55), *кува́лдо* (54), *молотóк* (59), *мо́лот* (1-6, 8-18, 20-25, 27, 28, 30-33, 35, 38, 40-52, 56-58, 60-66).

Опозиція за формою робочої частини: ‘молоток з одним бойком’: ‘молоток з двома бойками’: ‘молоток з плоскою робочою поверхнею та заокругленим краєм’ представлена нерегулярно: відповідно *мо́лот з fáно́йу*: *мо́лот бес fáни*: *глад’ілка* (66), *мо́лот*: *кулачо́к*: *глад’ілка* (9), *мо́лот*: *накува́лда*: *глад’ілка* (4), *мо́лот*: *шут’і́л’н’ік*: *глад’ілка* (38). У ряді говірок семи інтегруються ‘молоток з одним бойком’: ‘молоток з двома бойками’, на позначення двох сем побутує один термін, що протиставляється маніфестантам поняття ‘молоток з плоскою робочою поверхнею та заокругленим краєм’: відповідно *молотóк*: *глад’ілка* (2, 46), *молотóк*: *молотóк з глад’ілкою* (51), *мо́лот*: *глад’ілка* (5, 11, 17, 18, 25, 33, 40, 43-45, 49, 52, 57-59, 61-65), *мо́лот*: *глад’ілка / глад’і́л’* (44), *мо́лот*: *полукру́глий мо́лот* (41), *мо́лот*: *глад’ілка / ф’ігу́рний молотóк* (30), *мо́лот*: *опка́точний молотóк* (21), *мо́лот*: *ил’і́хтга́мбер* (60), *мо́лот*: *ил’і́хтáмел’* (19).

На позначення семи ‘молоток для кування виробів’ побутує аналітична назва *ко́вочний молотóк* (21, 46, 47).

Назви ‘молотка, що використовується для підковування коней’ представлені складними термінами *ко́нс’кий молотóчок* (33), *молотóк ручн’і́к* (19), *мо́лот для п’ідк’і́в* (62), *ручний мо́лот* (54), *коноко́вний молотóк* (25) та композитом *звоздо́д’о́р*, мотивованим формою фани, що використовується для виймання цвяхів (3, 6).

Отже, терміни на позначення ковальських інструментів регулярно маніфестовані у говірках простими термінами та аналітичними назвами, фрагментарно побутують композитні терміни.

Більшу частину простих термінів утворено афіксальним способом. Вторинним номенам ЛСГ «інструменти» характерні такі мотиваційні ознаки: 1) процес > інструмент, 2) ознака > інструмент, 3) частина тіла > частина виробу.

Широко представлені аналітичні назви, утворені афіксальним та безафіксним способом.

Лексичний матеріал свідчить про формальну варіативність номенів на фонетичному, акцентологічному та словотвірному рівнях.

Репертуар назв ЛСГ «інструменти» спорадично відображає загальні назви, що представляють диференціацію за будовою, розміром, призначенням, формою. У більшості випадків загальні назви не засвідчені, а номені понять, виокремлених за ДО, перебувають у гіпо-гіпонічних зв’язках.

Частина маніфестантів понять ЛСГ «інструменти», «процеси» перебувають в антонімічних та синонімічних відношеннях.

1. Александровичь Ю.С. Каменотесы – кустари и ремесленники Подольской губ. Кустарные дереводельные промыслы в Подольской губ. (отгискъ изъ «Кустарныхъ промысловъ Подольской губернии – издание Подольской Губернской Земской Управы). — Киевъ, 1916.
2. Терновська Т.П. Назви ковальського інструменту в говорах української мови // Мовознавство.— 1980.— №6.
3. Терновська Т.П. Назви складових частин молота (молотка) в українських говорах // Вісник Луганського педагогічного університету: Вип. 12. – 2001.
4. Мазяр В. Структурно-семантична організація лексики ковальства в українських західнополіських говірках // Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти.— Глухів, 2005.
5. Словник іншомовних слів / Укл. С.М.Морозова, Л.М. Шкарапута. – К., 2000.
6. Трубочев О.Н. Ремесленная терминология в славянских языках (Этимология и опыт групповой реконструкции). — М., 1966.
7. Рыбаков Б.А. Ремесло древней Руси. — М., 1948.
8. Російсько-український словник: В 2 т. – Вінниця, 1918.
9. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О.С.Мельничука. – К., 1982–2003.

СПИСОК НАЗВ ОБСТЕЖЕНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ

(Вінницька обл.)

1. Громадське Літинський р-н.	13. Писарівка Вінницький р-н.
2. Багринівці Літинський р-н.	14. Обідне Немирівський р-н.
3. Лука-Барська Барський р-н.	15. Вербівка Липовецький р-н.
4. Жигалівка Калинівський р-н.	16. Скала Оратівський р-н.
5. Іванів Калинівський р-н.	17. Лопатинка Оратівський р-н.
6. Кам’яногірка Калинівський р-н.	18. Комарівка Барський р-н.
7. Микулинці Літинський р-н.	19. Журавлівка Барський р-н.
8. Майдан Вінницький р-н.	20. Котюжани Муровано-Куриловецький р-н.
9. Медвеже Вушко Вінницький р-н.	21. Вербовець Муровано-Куриловецький р-н.
10. Щітки Вінницький р-н.	22. Біляківці Жмеринський р-н.
11. Котюжинці Калинівський р-н.	23. Потоки Жмеринський р-н.
12. Брицьке Липовецький р-н.	24. Кам’яногірка Жмеринський р-н.

25. Кукавка Могилів-Подільський р-н.
26. Хоменки Шаргородський р-н.
27. Гнівань Тиврівський р-н.
28. Пилява Тиврівський р-н.
29. Мухівці Немирівський р-н.
30. Рахни Лісові Шаргородський р-н.
31. Торків Тульчинський р-н.
32. Дубовець Немирівський р-н.
33. Чуків Немирівський р-н.
34. Клебань Тульчинський р-н.
35. Воловодівка Немирівський р-н.
36. Василівка Ілінецький р-н.
37. Красеньке Ілінецький р-н.
38. Ометинці Немирівський р-н.
39. Зяньківці Немирівський р-н.
40. Кунка Гайсинський р-н.
41. Бубнівка Гайсинський р-н.
42. Гранів Гайсинський р-н.
43. Кивачівка Теплицький р-н.
44. Яришів Могилів-Подільський р-н.
45. Гонтівка Чернівецький р-н.
46. Буша Ямпільський р-н.
47. Русава Ямпільський р-н.
48. Саїнка Чернівецький р-н.
49. Стіна Томашпільський р-н.
50. Вільшанка Крижопільський р-н.
51. Велика Кісниця Ямпільський р-н.
52. Болган Піщанський р-н.
53. Журавлівка Тульчинський р-н.
54. Заболотне Крижопільський р-н.
55. Капустяни Тростянецький р-н.
56. Ободівка Тростянецький р-н.
57. Гонорівка Піщанський р-н.
58. Оляниця Тростянецький р-н.
59. Тростянчик Тростянецький р-н.
60. Баланівка Бершадський р-н.
61. Червона Гребля Чечельницький р-н.
62. Тартак Чечельницький р-н.
63. Мала Мочулка Теплицький р-н.
64. Пологи Теплицький р-н.
65. Поташня Бершадський р-н.
66. Димівка Чечельницький р-н.